

Badania zbrojonych ścian ceglanych ściananych poziomo

Dr inż. Radosław Jasiński, Politechnika Śląska

1. Wprowadzenie

Sztywność przestrzenną budynku murowanego zapewniają ściany usztywniające, na które, oprócz obciążeń poziomych (wiatr, wstrząsy sejsmiczne, temperatura i odkształcenia reologiczne), oddziałują także pionowe obciążenia stałe i eksploatacyjne. W przypadku ścian niezbrojonych, wymienione czynniki prowadzić mogą do znacznych uszkodzeń utrudniających, a nawet wykluczających dalsze użytkowanie obiektu. Te części konstrukcji wykonuje się zazwyczaj jako murowane niezbrojone, a kiedy zachodzi potrzeba zwiększenia rysoodporności i nośności – stosuje się zbrojenie, które umieszczone może być w spoinach wspornych lub dodatkowo w wypełnionych betonem pionowych rdzeniach.

Wyniki badań Scrivenera [1] zbrojonych ścian ściananych poziomo wskazywały, że zbrojenie mieszane – poziome i pionowe, zwiększa rysoodporność, nośność i sztywność w fazie przed i po zarysowaniu. Realizacja muru w takiej technologii wymaga – oprócz stosowania koszy zbrojeniowych – używania również specjalnych typów elementów murowych z pionowymi drążeniami wypełnianymi na budowie betonem, co niewątpliwie zwiększa pracochłonność i koszty realizacji obiektu. Wpływ prostszego w realizacji zbrojenia umieszczonego wyłącznie w spoinach wspornych (ze względu na obciążenia pionowe) pozostaje dotychczas mało rozreznany. Wyniki badań [2, 3, 4] ściananych poziomo ścian zbrojonych w ten sposób, nie pozwalają jednoznacznie stwierdzić czy stosowanie

takiego zbrojenia (szczególnie przy niskich procentach zbrojenia $\rho < 0,1\%$), wpływa korzystnie na zachowanie się muru. Nie sposób odpowiedzieć na pytanie, jaki wpływ będzie miało zbrojenie poprzeczne umieszczone w spoinach wspornych w postaci niepowiązanych ze sobą prętów lub „kratowniczek” zgrzewanych ze stalowych prętów (wg PN-EN-845-3:2003 [9]), stosowane w minimalnym procencie wynoszącym 0,1% (wg PN-B-03340:1999 [10]) i 0,05% (wg EN 1996-1-1 [11] i PN-B-03002:2007 [12]).

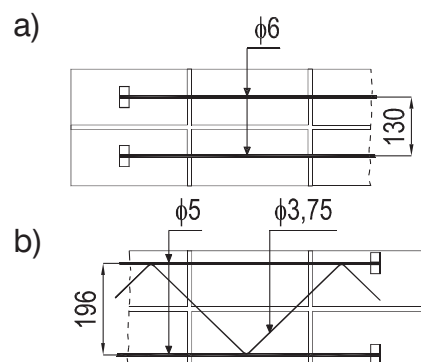
Odpowiedź na postawione pytanie była zasadniczym celem przeprowadzonych przez autora prac badawczych [5]. W niniejszym artykule przedstawiono wyniki badań w zakresie rysoodporności, nośności i odkształcalności postaciowej (również w odniesieniu do ścian niezbrojonych), ścian ceglanych, zbrojonych poprzecznie dwoma typami zbrojenia. Praca stanowi rozszerzoną wersję publikacji autora [6], prezentowanej podczas konferencji krynickiej w roku 2007.

2. Modele i program badań

Ściany o wymiarach $l \times h \times t = 1,68 \times 1,42 \times 0,25$ m wykonano z najczęściej używanych w naszym kraju materiałów, to znaczy cegły pełnej klasy 20 ($f_b = 28,8$ MPa) i zaprawy cementowo-wapiennej klasy 10 ($f_m = 9,67$ MPa) o proporcji składników cementu : wapna : piasku równym 1 : 1 : 6. Uzyskano w ten sposób mur o wytrzymałości na ściskanie $f_c = 8,17$ MPa (współczynnik zmienności – $\nu = 8,9\%$), współczynnika

sprężystości $E = 3110$ MPa (współczynnik zmienności – $\nu = 10,9\%$) oraz współczynnika odkształcalności poprzecznej $\nu_{xy} = 0,122$. Do zbrojenia użyto gładkich prętów średnicy 6 mm (ze stali stal nierdzewnej znaku 1H18N95T-1.4541, $f_y = 592$ MPa) – rys. 1a i zgrzewanych stalowych i ocynkowanych „kratowniczek” (o pasach z prętów średnicy 5 mm – $f_y = 701$ MPa i krzyżulcach z prętów średnicy 3,75 mm – $f_y = 625$ MPa) typu MURFOR® RND/Z/200 – rys. 1b.

Zasadnicze badania (tabela 1) obejmujące 51 ścian podzielono na pięć serii. Seria HC obejmowała modele bez zbrojenia, serie HC-Z-PI i HC-Z-PII ściany zbrojone prętami, a w seriach HC-ZKI i HC-ZKII w spoinach wspornych zastosowano „kratowniczeki” stalowe. Ściany ścianano poziomo bez udziału $\sigma_c = 0$ lub przy udziale naprężeń ściskających (prostokątnych do spoin wspornych) o wartościach $\sigma_c = 0,5, 1,0, 1,5$ MPa. Przy danej wartości wstępnych naprężeń ściskających σ_c , zbadano po 2 lub 3 modele. Oprócz badań ścian, wykona-

Rys. 1. Zbrojenie wykorzystane w badaniach: a) stalowe pręty gładkie, b) „kratowniczeki” stalowe

Tabela 1. Program zasadniczych badań doświadczalnych

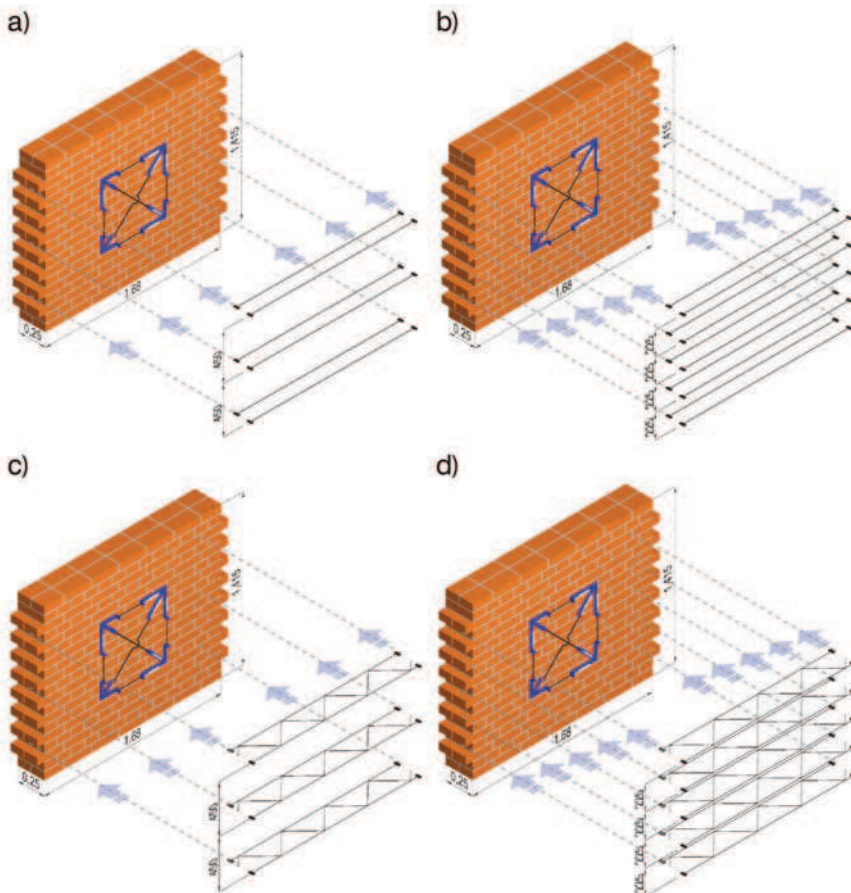
Oznaczenie serii	Rodzaj Zbrojenia	Procent zbrojenia		σ_c [MPa]	Liczebność elementów badawczych	
		w kierunku długości l	w kierunku grubości t		przy σ_c	suma
HC	Bez zbrojenia	–	–	0	3	11
				0,5	2	
				1,0	2	
				1,5	4	
HC-ZPI	Pręty gładkie $\varnothing$ 6 mm	0,05	0	0	3	10
				0,5	2	
				1,0	2	
				1,5	3	
HC-ZPII	Pręty gładkie $\varnothing$ 6 mm	0,10	0	0	3	10
				0,5	2	
				1,0	2	
				1,5	3	
HC-ZKI	Kratowniczki	0,05	0,058	0	3	10
				0,5	2	
				1,0	2	
				1,5	3	
HC-ZKII	Kratowniczki	0,10	0,116	0	3	10
				0,5	2	
				1,0	2	
				1,5	3	

no również badania materiałowe muru, komponentów składowych (zaprawy, cegły) i stali zbrojenio-wej, wyniki zawarto w pracy [5]. W elementach zbrojonych prętami (seria HC-ZPI) stosowano po dwa pręty gładkie średnicy 6 mm umieszczane co 6 spoinę wsporną ($s = 450$ mm) uzyskując procent zbrojenia wynoszący $\rho_h = 0,05\%$ – rys. 2a. Natomiast w elementach serii HC-ZPII podwojono procent zbrojenia do $\rho_h = 0,10\%$ poprzez wprowadzenie prętów w co 3 spoinie ($s = 450$ mm) – rys. 2b. W elementach serii HC-ZKI wprowadzono 3 warstwy „kratowniczek” uzyskując $\rho_h = 0,05\%$ – rys. 2c, a w elementach serii HC-ZKII zastosowano 5 warstw i otrzymano $\rho_h = 0,10\%$ – rys. 2d.

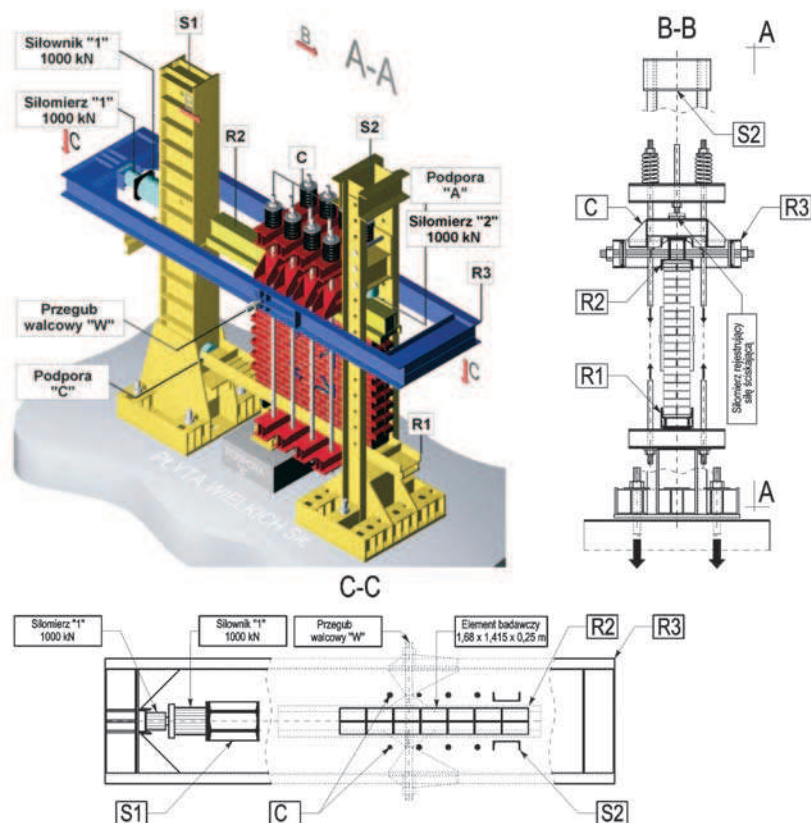
Wszystkie podłużne pręty zbrojenia (swobodne pręty i pasy „kratowniczek”) kotwiono mechaniczne w zaprawie poprzez dospawanie na końcach stalowych płaskowników (por. rys. 1).

3. Stanowisko badawcze i przebieg badań

Elementy badano w stanowisku (opisanym szczegółowo w pracy [5]) pozwalającym na realizację ścinania siłami zorientowanymi równoległe do płaszczyzny spoin wspornych z jednoczesnym ścisnaniem prostopadłym do spoin wspornych. Stanowisko składało się z dwóch stalowych słupów [S1] i [S2], trzech poziomych rygli [R1], [R2], [R3] oraz czterech zestawów ciągnowych [C], służących do wywołania wstępnych naprężeń ściskających σ_c – rys. 3. Obciążenie ścinające, wywołane siłownikiem hydraulicznym „1”, przekazywano na model badawczy przez rygle [R2] i [R3], a rygiel [R1] stanowił podporę dolnej krawędzi ściany. Badanie każdego modelu przebiegało tak samo, w pierwszej kolejności wywoływa- no wstępne naprężenia ściskające σ_c prostopadłe do płaszczyzny spoin wspornych za pomocą układów ciągnowych [C], następnie elementy obciążano siłą poziomą H

Rys. 2. Zbrojone elementy badawcze: a) zbrojone prętami HC-ZPI ($\rho_h = 0,05\%$), b) zbrojone prętami HC-ZPII ($\rho_h = 0,10\%$), c) zbrojone „kratowniczkami” HC-ZKI ($\rho_h = 0,05\%$), d) zbrojone „kratowniczkami” HC-ZKII ($\rho_h = 0,10\%$)

Rys. 3. Stanowisko badawcze

w jednym cyklu aż do zniszczenia. Obciążenie zwiększano skokowo co 10 kN w 2-minutowych odstępach czasowych, dokonując za pośrednictwem automatycznego stanowiska pomiarowego (ASP-1) rejestracji odczytów czujników indukcyjnych i wskazań siłomierzy. Przy każdej zarejestrowanej sile poziomej H_i (przy i -tym poziomie obciążenia) obliczano wartość średnich naprężeń stycznych $\tau_{v,i}$ jako iloraz obciążenia ścinającego H_i i pola powierzchni przekroju poziomego muru A_h z zależności:

$$\tau_{v,i} = \frac{H_i}{A_h} = \frac{H_i}{lt} \quad (1)$$

Do pomiarów kąta odkształcenia postaciowego muru służył układ ramkowy (o bazie 600 mm) mocowany na kleju epoksydowym symetrycznie po obu stronach modelu badawczego – rys. 4a. Na podstawie zmian długości boków i przekątnych, obliczono na podstawie

zależności trygonometrycznych, kąty odkształcenia postaciowego Θ_j ($j = 1, 2, 3, 4$) wydzielone ze zdeformowanego układu pomiarowego – rys. 4b. Kąt odkształcenia postaciowego – Θ_i (przy i -tym poziomie obciążenia), którym posługiwano się w dalszej części pracy stanowił

średnią arytmetyczną z poszczególnych kątów Θ_j . Wartość modułu odkształcenia postaciowego G_i (przy i -tym poziomie obciążenia) określano jako iloraz naprężeń stycznych $\tau_{v,i}$ oraz średnich wartości kąta odkształcenia postaciowego Θ_i .

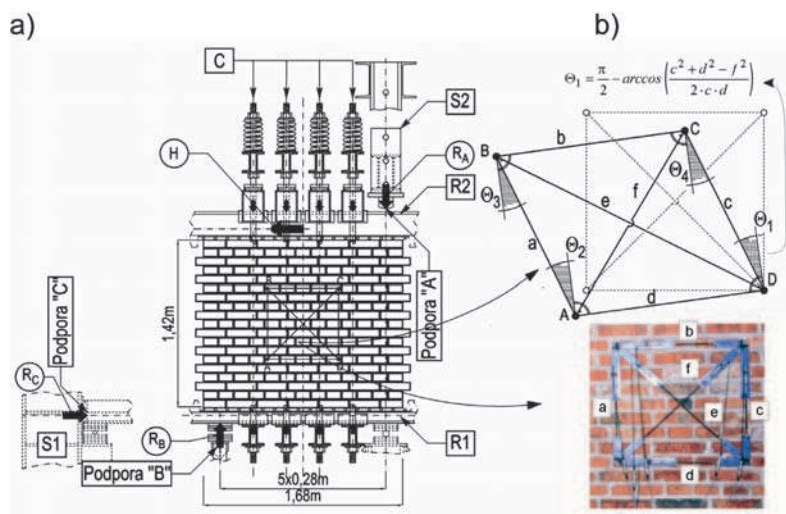
$$G_i = \frac{\tau_{v,i}}{\Theta_i} \quad (2)$$

Wartości naprężeń rysujących τ_{cr} i odpowiadające im kąty τ_{cr} i moduły odkształcenia postaciowego G_{cr} określono dla sił rysujących H_{cr} , przy których zaobserwowano pojawienie się nowych rys o rozwarości 0,1 mm. Natomiast naprężenia niszczące τ_u i kąty deformacji postaciowej τ_u określano przy siłach powodujących zniszczenie modelu (nie rejestrowano dalszego wzrostu obciążeń przy wzroście odkształceń postaciowych muru).

4. Wyniki badań i analiza

4.1. Naprężenia rysujące i niszczące

Średnie wartości naprężeń rysujących $\tau_{cr,mv}$ i niszczących $\tau_{u,mv}$, poszczególnych serii elementów (badanych przy tych samych wartościach σ_c) zestawiono w tabeli 2. Do zobrazowania wpływu zbrojenia, w tabeli 2 przedstawiono

Rys. 4. a) szkic stanowiska badawczego, b) układ „ramkowy” do pomiaru kątów odkształcenia postaciowego

Tabela 2. Rezultaty badań – naprężenia rysujące i niszczące

Seria	ρ_h [%]	σ_c [MPa]	Naprężenia rysujące*	Naprężenia niszczące*	Naprężenia rysujące	Naprężenia niszczące
			$\tau_{cr,mv}$ [MPa]	$\tau_{u,mv}$ [MPa]	$\frac{\tau_{cr,mvZ}}{\tau_{cr,mvN}}$	$\frac{\tau_{u,mvZ}}{\tau_{u,mvN}}$
HC-00	0	0	0,343	0,388	1,0	1,0
HC-05		0,5	0,684	0,812	1,0	1,0
HC-10		1,0	0,892	1,06	1,0	1,0
HC-15		1,5	1,01	1,35	1,0	1,0
HC-ZPI-00	0,05	0	0,442	0,564	1,29	1,45
HC-ZPI-05		0,5	0,775	1,066	1,13	1,31
HC-ZPI-10		1,0	0,942	1,291	1,06	1,22
HC-ZPI-15		1,5	0,970	1,39	0,97	1,03
HC-ZPII-00	0,1	0	0,479	0,557	1,40	1,43
HC-ZPII-05		0,5	0,798	1,132	1,17	1,39
HC-ZPII-10		1,0	0,988	1,392	1,11	1,31
HC-ZPII-15		1,5	1,05	1,59	1,04	1,18
HC-ZKI-00	0,05	0	0,739	0,794	2,15	2,05
HC-ZKI-05		0,5	0,930	1,10	1,36	1,35
HC-ZKI-10		1,0	1,22	1,59	1,37	1,50
HC-ZKI-15		1,5	1,38	1,76	1,37	1,30
HC-ZKII-00	0,1	0	0,764	0,829	2,23	2,14
HC-ZKII-05		0,5	1,10	1,29	1,60	1,58
HC-ZKII-10		1,0	1,28	1,63	1,43	1,53
HC-ZKII-15		1,5	1,45	1,77	1,44	1,31

* – wyniki badań każdego modelu zawarto w pracy [5]

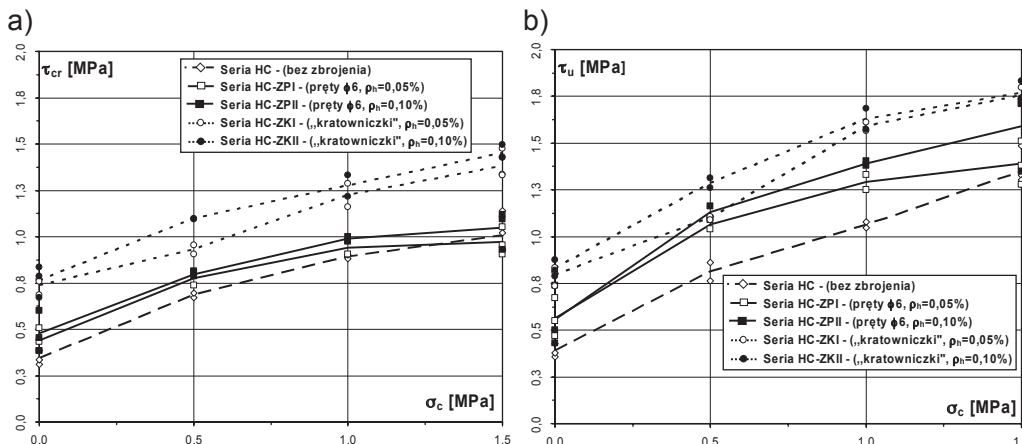
również ilorazy wartości naprężeń rysujących $\tau_{cr,mvZ}$ i niszczących $\tau_{u,mvZ}$ uzyskanych w seriach murów zbrojonych do odpowiadających im wartości naprężeń $\tau_{cr,mvN}$, $\tau_{u,mvN}$ otrzymanych w seriach murów niezbrojonych. Uzyskane wyniki w funkcji wstępnych naprężeń ściskających σ_c pokazano na wykresach – rys. 5. Przyrost wartości naprężeń rysujących $\tau_{cr,mv}$ (rys. 5a) określony w modelach maksymalnie ściskanych (przy $\sigma_c=1,5$ MPa), w stosunku do elementów wyłącznie ścinanych wynosił w modelach

zbrojonych prętami (obu serii) 120% i 90% w przypadku „kratowniczek”. W ścianach bez zbrojenia wzrost ten był największy – rzędu 190%. Natomiast przyrost naprężeń określony w chwili zniszczenia $\tau_{u,mv}$ (rys. 5b) w murach maksymalnie ściskanych – w stosunku do elementów wyłącznie ścinanych – wynosił w murach zbrojonych prętami 150% ($\rho_h=0,05\%$) i 190% ($\rho_h=0,10\%$), a w modelach zbrojonych „kratowniczkami” 120% ($\rho_h=0,05\%$) i 110% ($\rho_h=0,10\%$). W elementach bez zbrojenia uzy-

skany przyrost był znacznie większy i wynosił 250%.

Największy wpływ zbrojenia na wartość naprężeń rysujących zaobserwowano w elementach wyłącznie ścinanych. Przy $\rho_h=0,05\%$ w modelach zbrojonych prętami uzyskano 30%, a „kratowniczkami” 115% przyrost wartości naprężeń w odniesieniu do modeli serii HC. Kiedy stosowano dwukrotnie większy procent zbrojenia w modelach ścinanych przy $\sigma_c=0$ zbrojonych prętami uzyskano o 40%, a „kratowniczkami” o 120% większe naprężenia niż w murach bez zbrojenia. Ze wzrostem wartości σ_c wpływ zbrojenia w stosunku do murów niezbrojonych wyraźnie malał. Jedynie w murach z „kratowniczkami” przy obu procentach nasycenia obserwowano 40% wzrost wartości naprężeń.

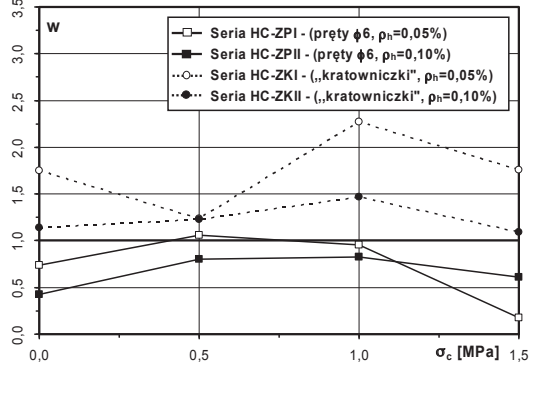
Analogicznie jak w przypadku naprężeń rysujących, również w chwili zniszczenia najistotniejszy wpływ zastosowanego zbrojenia uzyskano w elementach wyłącznie ścinanych. W murach z „kratowniczkami” przyrost wartości $\tau_{u,mv}$ w stosunku do elementów niezbrojonych wynosił 100% ($\rho_h = 0,05\%$) i 110% ($\rho_h = 0,10\%$), a w murach z prętami 45% ($\rho_h = 0,05\%$) i 40% ($\rho_h = 0,10\%$). Przy wzroście naprężeń σ_c proporcjonalnie malał wpływ zbrojenia. W elementach maksymalnie ściskanych z prętami uzyskano 3% ($\rho_h=0,05\%$) i 20% ($\rho_h = 0,10\%$), a w murach z „kratowniczkami” przy obu procentach zbrojenia 30% wzrosty naprężeń.

Rys. 5. Zestawienie uzyskanych zależności $\tau_{cr,mv}$, $\tau_{u,mv}$ – σ_c wszystkich serii elementów: a) naprężenia rysujące – $\tau_{cr,mv}$, b) naprężenia niszczące – $\tau_{u,mv}$

Tabela 3. Porównanie uzyskanych współczynników wyężenia

Seria	σ_c [MPa]	w
HC-ZPI	0,0	0,74
	0,5	1,06
	1,0	0,96
	1,5	0,17
HC-ZPII	0,0	0,42
	0,5	0,80
	1,0	0,83
	1,5	0,61
HC-ZKI	0,0	1,75
	0,5	1,24
	1,0	2,28
	1,5	1,76
HC-ZKII	0,0	1,14
	0,5	1,23
	1,0	1,47
	1,5	1,09

Przepisy normowe stanowią, aby obliczeniową nośność zbrojonego muru poddanego poziomemu ścinaniu określać według ogólnej zależności:

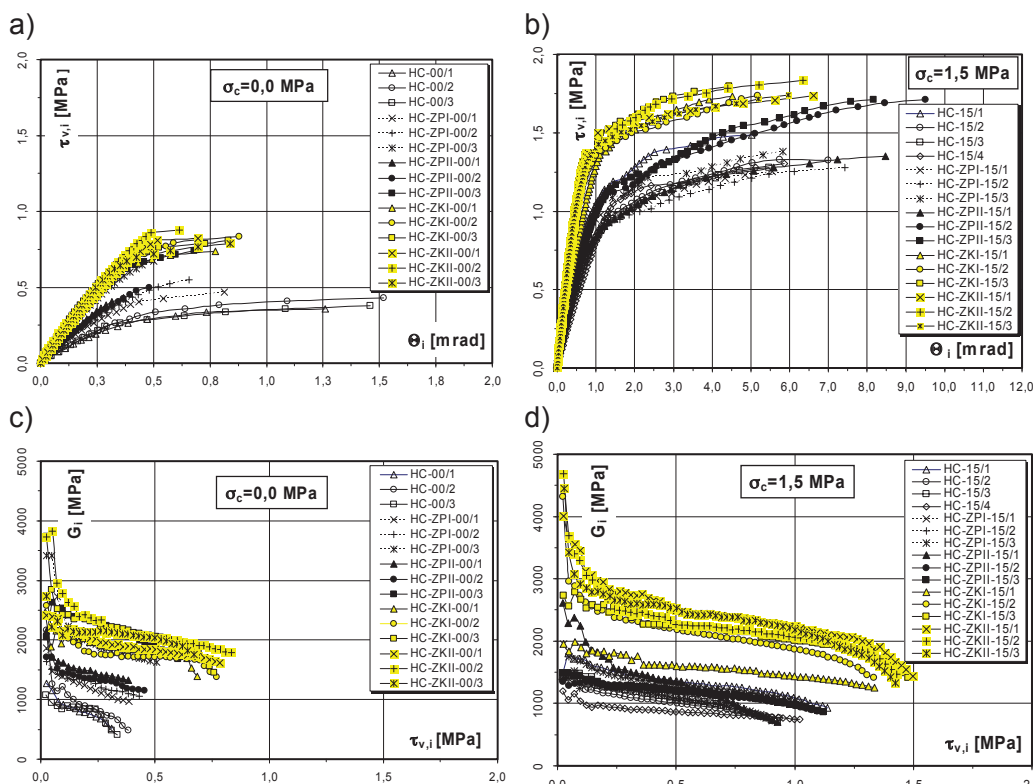
$$V_{Rd} = V_{Rd1} + V_{Rd2} = V_{Rd1} + wN_{RN} \quad (3)$$

Pierwszy składnik V_{Rd1} wyraża nośność muru niezbrojonego na ścinanie, a drugi V_{Rd2} jest nośnością zbrojenia na rozciąganie wN_{RN} , w której „w” jest współczynnikiem wykorzystania zbrojenia ($w \leq 1$), natomiast

N_{RN} jest wypadkową siłą w zbrojeniu (przy założeniu osiągnięcia granicy plastyczności f_y). Bazując na uzyskanych wynikach badań ścian zbrojonych i niezbrojonych, określono ze wzoru (3) wartości współczynnika „w”. W obliczeniach przyjęto $V_{Rd} = H_{u,obsZ}$ ($H_{u,obsZ}$ – średnia ścinająca siła niszcząca mur zbrojony) oraz $V_{Rd1} = H_{u,obsN}$ ($H_{u,obsN}$ – średnia ścinająca siła niszcząca mur niezbrojony). Średnie wartości współczynników „w” w elementach ścinanych przy jednakowych wartościach σ_c

przedstawiono w formie liczbowej i graficznej w tabeli 3 (wyniki badań każdego modelu zawarto w pracy [5]).

Zależnie od typu zbrojenia, uzyskiwano zróżnicowane wartości współczynnika wykorzystania zbrojenia: $w < 1$ w przypadku prętów i $w > 1$ w murach z „kratowniczkami”, jednocześnie wartość „w” malała ze wzrostem procentu zbrojenia. Uzyskane wartości świadczą, że przy $w < 1$ nie osiągnięto granicy plastyczności, natomiast przy $w \approx 1$ doszło do uplastycznienia zbrojenia. Wartości $w > 1$, które uzyskano w murach z „kratowniczkami” wskazują, że naprężenia w prętach osiągnęły wartość bliską wytrzymałości na rozciąganie. Uzyskane wyniki potwierdzają obserwacje sposobu zniszczenia ścian, ponieważ w elementach z prętami ze wzrostem obciążenia rosły deformacje postaciowe i szerokości rozwarcia rys, natomiast w elementach z „kratowniczkami” przy maksymalnym obciążeniu następowało zerwanie wszystkich prętów „kratowniczek”. Przyjmowanie w obliczeniach nośności murów zbrojonych „kratowniczkami” (zalecanych przez

Rys. 6.
 a) zależności $\tau_{v,i} - \theta_i$ przy $\sigma_c = 0$,
 b) zależności $\tau_{v,i} - \theta_i$ przy $\sigma_c = 1,5$ MPa,
 c) zależności $\tau_{v,i} - G_1$ przy $\sigma_c = 0$,
 d) zależności $\tau_{v,i} - G_1$ przy $\sigma_c = 1,5$ MPa

PN-EN-845-3:2003 [9]) wartości współczynnika $w=1,0$ (SNIP II-22-81 [13]), $w=0,9$ (PN-EN 1996-1-1 [11]) wydają się być korzystne z punktu widzenia bezpieczeństwa konstrukcji. Wartości te są jednak zbyt liberalne w przypadku ścian zbrojonych prętami (niesprawdzanych obliczeniowo i ścian zbrojonych konstrukcyjnie), zasadne wydaje się obniżenie wartości współczynnika do poziomów $w=0,7$ (GBJ-68-84 [14], NEHRP [15]) lub $w=0,5$ (NZS 4230:1990 [16]).

4.2. Odształcalność postaciowa

Na rysunku 6 przedstawiono przykładowe wykresy zależności naprężenie styczne $\tau_{v,i}$ – kąt odkształcenia postaciowego Θ_i oraz zależności naprężenie styczne $\tau_{v,i}$ – moduł odkształcenia postaciowego G_i (do chwili zarysowania) elementów badanych przy naprężeniach ściskających $\sigma_c=0$ i 1,5 MPa.

Do chwili zarysowania, zależność $\tau_{v,i}-\Theta_i$ (rys. 6a i b) miała we wszystkich elementach charakter zbliżony do liniowego o zróżnicowanym, w zależności od procentu i typu zbrojenia, pochyleniu (największe pochylenie – elementy niezbrojonych serii HC, a najmniejsze –

mury zbrojone kratowniczkami serii HC-ZKI i HC-ZKII). W fazie po zarysowaniu zdolność murów do przyjmowania obciążeń wyraźnie zmalała. Bez względu na typ i procent zbrojenia, widoczne były znaczne przyrosty kątów deformacji postaciowej, których końcowa wartość rosła proporcjonalnie do wartości wstępnych naprężeń ściskających σ_c .

Na wykresach $G_i-\tau_{v,i}$ (rys. 6c i d) wyróżnić można co najmniej dwa przedziały różniące się gradientem zmiany modułu odkształcenia postaciowego. Pierwszy – początkowy przedział zmienności G_i występował, gdy wartość naprężeń ściskających zawierała się w granicach $0 < \tau_{v,i} < \sim 5\% \tau_{cr}$. Obserwowano wówczas gwałtowną degradację początkowej wartości modułu odkształcenia postaciowego, zarówno w elementach niezbrojonych, jak i w wszystkich modelach zbrojonych bez względu na wartość wstępnych naprężeń ściskających σ_c . Drugi, nieco mniej intensywny przedział zmiany G_i , występował gdy średnie naprężenie styczne wynosiły $\sim 5\% \tau_{cr} < \tau_{v,i} < \tau_{cr}$; wówczas zmiany wartości G_i miały przebieg zbliżony do liniowego. W niektórych mode-

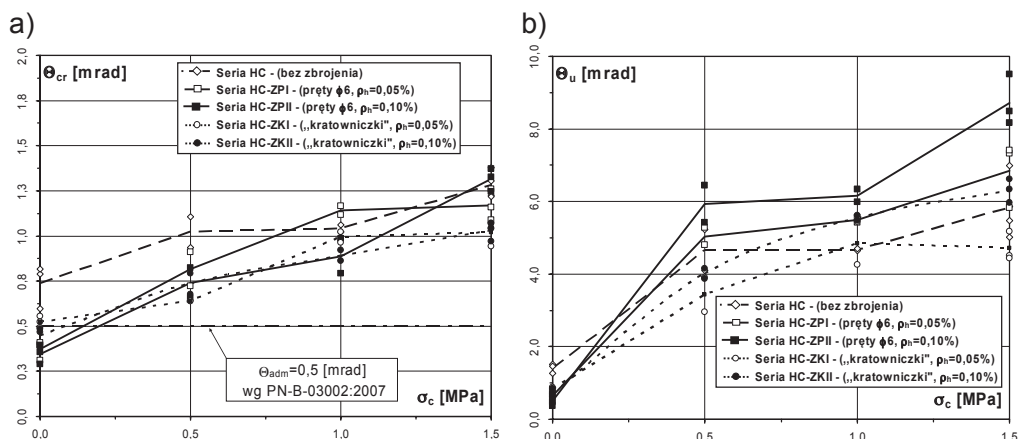
lach w stadium poprzedzającym zarysowanie obserwowano dodatkowy spadek wartości G_i .

Średnie wartości kątów odkształcenia postaciowego w chwili zarysowania $\Theta_{cr,mv}$ i zniszczenia $\Theta_{u,mv}$ oraz wartości modułów odkształcenia postaciowego $G_{cr,mv}$ poszczególnych serii elementów (badanych przy tych samych wartościach σ_c) zestawiono w tabeli 4. Do zobrazowania wpływu zbrojenia przedstawiono również ilorazy uzyskanych wartości $\Theta_{cr,mvZ} / \Theta_{u,mvZ}$ i $G_{cr,mvZ} / G_{cr,mvN}$ murów zbrojonych i odpowiadające im wartości $\Theta_{cr,mvN} / \Theta_{u,mvN}$ i $G_{cr,mvN} / G_{cr,mvN}$ otrzymane w murach niezbrojonych.

Wartości kątów odkształcenia postaciowego $\Theta_{cr,mv}$ określone w chwili zarysowania rosły proporcjonalnie ze wzrostem wstępnych naprężeń ściskających (σ_c) – rys. 7a. W przypadku murów zbrojonych prętami przy wzroście σ_c od 0 do 1,5 MPa uzyskano wartości $\Theta_{cr,mv}=0,373 \div 1,17$ mrad ($\rho_h = 0,05\%$) i $\Theta_{cr,mv}=0,347 \div 1,32$ mrad ($\rho_h = 0,10\%$), a kratowniczek $\Theta_{cr,mv}=0,523 \div 1,02$ mrad ($\rho_h = 0,05\%$) i $\Theta_{cr,mv}=0,445 \div 1,03$ mrad ($\rho_h = 0,10\%$). Wartości te były mniejsze od kątów odkształcenia postaciowego $\Theta_{cr,mv}$ otrzymanych dla

Tabela 4. Rezultaty badań – wartości kątów odkształcenia i deformacji postaciowej oraz moduły odkształcenia postaciowego

Seria	ρ_h [%]	σ_c [MPa]	$\Theta_{cr,mv}$ [mrad]	$\Theta_{u,mv}$ [mrad]	$G_{cr,mv}$ [MPa]	$\frac{\Theta_{cr,mvZ}}{\Theta_{cr,mvN}}$	$\frac{\Theta_{u,mvZ}}{\Theta_{u,mvN}}$	$\frac{G_{cr,mvZ}}{G_{cr,mvN}}$
HC-00	0	0	0,735	1,413	472	–	–	–
HC-05		0,5	1,02	4,665	674	–	–	–
HC-10		1,0	1,04	4,671	857	–	–	–
HC-15		1,5	1,28	5,84	787	–	–	–
HC-ZPI-00	0,05	0	0,373	0,658	1220	0,51	0,47	2,58
HC-ZPI-05		0,5	0,816	5,04	957	0,80	1,08	1,42
HC-ZPI-10		1,0	1,14	5,49	826	1,10	1,17	0,96
HC-ZPI-15		1,5	1,17	6,86	836	0,91	1,17	1,06
HC-ZPII-00	0,1	0	0,347	0,510	1390	0,47	0,36	2,94
HC-ZPII-05		0,5	0,739	5,94	1090	0,72	1,27	1,62
HC-ZPII-10		1,0	0,888	6,17	1060	0,85	1,32	1,23
HC-ZPII-15		1,5	1,32	8,72	798	1,03	1,49	1,01
HC-ZKI-00	0,05	0	0,523	0,827	1410	0,71	0,59	2,99
HC-ZKI-05		0,5	0,638	3,43	1460	0,62	0,74	2,16
HC-ZKI-10		1,0	0,994	4,84	1230	0,95	1,04	1,44
HC-ZKI-15		1,5	1,02	4,71	1360	0,79	0,81	1,73
HC-ZKII-00	0,1	0	0,445	0,717	1720	0,61	0,51	3,65
HC-ZKII-05		0,5	0,735	4,01	1500	0,72	0,86	2,23
HC-ZKII-10		1,0	0,892	5,54	1430	0,86	1,19	1,67
HC-ZKII-15		1,5	1,03	6,31	1410	0,80	1,08	1,79

Rys. 7. Zestawienie uzyskanych wyników badań w funkcji wstępnych naprężeń ściskających σ_c : a) wartość kątów odkształcenia postaciowego w chwili zarysowania – Θ_{cr} , b) wartość kątów deformacji postaciowej w chwili zniszczenia – Θ_u

murów niezbrojonych. Największe redukcje kątów uzyskano w przypadku elementów wyłącznie ścinanych przy ($\sigma_c = 0$) – o 50% w murach zbrojonych prętami i 30% ($\rho_h = 0,05\%$) oraz 40% ($\rho_h = 0,10\%$) w murach z kratowniczkami. Również deformacje postaciowe murów określone w chwili zniszczenia $\Theta_{u,mv}$ wzrastały ze wzrostem naprężeń ściskających – rys. 7b. W murach zbrojonych prętami przy wzroście σ_c w przedziale 0÷1,5 MPa przyrost deformacji postaciowych wynosił $\Theta_{u,mv} = 0,658 \div 6,86$ mrad ($\rho_h = 0,05\%$) i $\Theta_{u,mv} = 0,510 \div 8,72$ mrad ($\rho_h = 0,10\%$), a kratowniczek $\Theta_{u,mv} = 0,872 \div 4,71$ mrad ($\rho_h = 0,05\%$) i $\Theta_{u,mv} = 0,717 \div 6,31$ mrad ($\rho_h = 0,10\%$). W stosunku do elementów niezbrojonych, wartości $\Theta_{u,mv}$ uzyskane w murach niezbrojonych były mniejsze przy $\sigma_c = 0$ o 50÷60% w murach z prętami i 40÷50% w murach z kratowniczkami. Przy największych wartościach $\sigma_c = 1,5$ MPa deformacje postaciowe murów z kratowniczkami były w stosunku do elementów niezbrojonych większe o 8% ($\rho_h = 0,10\%$), a murów z prętami o 17% ($\rho_h = 0,05\%$) i 49% ($\rho_h = 0,10\%$). W przypadku modułów odkształcenia postaciowego murów zbrojonych $G_{cr,mv}$, obserwowano spadek uzyskanych wartości ze wzrostem σ_c . W murach z niepowiązanymi ze sobą prętami, wartości $G_{cr,mv}$ wynosiły $G_{cr,mv} = 1220 \div 836$ MPa ($\rho_h = 0,05\%$) i $G_{cr,mv} = 1390 \div 798$ MPa ($\rho_h = 0,10\%$), w elementach z kratowniczkami odpowied-

nie $G_{cr,mv} = 1410 \div 1360$ MPa ($\rho_h = 0,05\%$) i $G_{cr,mv} = 1720 \div 1410$ MPa ($\rho_h = 0,10\%$). W odniesieniu do elementów bez zbrojenia, we wszystkich seriach elementów zbrojonych ścinanych bez udziału naprężeń ściskających uzyskano większe wartości modułów odkształcenia postaciowego $G_{cr,mv}$. Wzrosty te wynosiły 150% ($\rho_h = 0,05\%$) i 190% ($\rho_h = 0,10\%$) w murach z prętami i 200% ($\rho_h = 0,05\%$) i 265% ($\rho_h = 0,10\%$) w murach z kratowniczkami. Ze wzrostem naprężeń ściskających, wpływ zbrojenia wyraźnie malał. Przy $\sigma_c = 1,5$ MPa w murach z prętami nie uzyskano istotnej różnicy, a w murach z kratowniczkami w stosunku do elementów niezbrojonych wzrosty wartości wynosiły 73% ($\rho_h = 0,05\%$) i 79% ($\rho_h = 0,10\%$). Znajomość kątów odkształcenia postaciowego w chwili zarysowania i modułów odkształcenia postaciowego muru jest niezbędna przy sprawdzaniu SGU konstrukcji. W myśl postanowień normy PN-B-03002:2007 [12], w przypadku konstrukcji niezbrojonych należy obliczyć maksymalne kąty odkształcenia postaciowego i sprawdzić czy nie przekraczają one wartości dopuszczalnych – Θ_{adm} dla stanu pojawienia się rys o rozwarości 0,1÷0,3 mm (wykalibrowanych wg obszernych badań [7]). Istotnym wpływem zastosowanego zbrojenia było ograniczenie, w stosunku do elementów niezbrojonych, odkształceń postaciowych w chwili zarysowania Θ_{cr} . Na rysun-

ku 4a przedstawiono porównanie uzyskanych w badaniach wartości kątów Θ_{cr} wszystkich serii elementów i wartości dopuszczalnej równej $\Theta_{adm} = 0,5$ mrad przyjętej w PN-B-03002:2007 dla muru niezbrojonego. Z wykresu wynika, że w murach zbrojonych, z wyjątkiem elementów wyłącznie ścinanych, wartość graniczna kąta Θ_{adm} była mniejsza od uzyskanych w badaniach wartości kątów Θ_{cr} . W związku z tym, przy braku stosownych uregulowań dla murów zbrojonych, operowanie wartościami Θ_{adm} (zawartymi w PN-B-03002:2007) dla ścian zbrojonych wyłącznie ścinanych (ściany wypełniające) prowadzić może do niebezpiecznego niedoszacowania szerokości rozwarcia rys ukośnych. W normach PN-B-03002:2007 jak i PN-EN 1996-1-1, w przypadku modułu odkształcenia postaciowego G , nie podano zaleceń dla murów zbrojonych, ograniczając się do przypadków murów niezbrojonych. W polskiej normie moduł odkształcenia postaciowego muru niezbrojonego wyznacza się z zależności:

$$G_{cal} = (1 - \omega) \frac{E_y}{2(1 + \nu_{xy})} \quad (4)$$

w której $\omega = 0,5$ (wg [7]) wyraża stopień uszkodzenia muru w chwili zarysowania w stosunku do wartości początkowej. Po przyjęciu wartości współczynnika odkształcalności poprzecznej równej $\nu_{xy} = 0,25$, mo-

dużo odkształcenia postaciowego obliczyć można jako $G_{cal}=0,2E$. Wpływ zmiany parametrów mechanicznych muru na wartość modułu odkształcenia postaciowego określono na podstawie badań analogicznie zbrojonych ścian ściśkanych, przeprowadzonych przez Drobca [8]. Określono współczynniki: $\zeta=E_{yz}/E_{yN}$ i $\nu=\nu_{yz}/\nu_{yN}$ będące ilorazami modułów sprężystości i współczynników odkształcalności poprzecznej muru zbrojonego i niezbrojonego ($E_{yN} = 12140$ MPa – moduł sprężystości i $\nu_{yN} = 0,23$ – współczynnik odkształcalności poprzecznej muru niezbrojonego w badaniach [8]). Wyniki obliczeń G_{cal} (dla $E_y=3110$ MPa i $\nu_{xy} = 0,122$) murów zbrojonych przedstawiono w tabeli 5, a porównanie z wartościami uzyskanymi w badaniach ścian ścinanych na rysunku 8. Lepszą zgodność wyników badań i obliczeń uzyskano w przypadku elementów zbrojonych kratowniczkami, natomiast G_{cal} murów z prętami znacznie przekraczały wartości empiryczne. Zaobserwowane rozbieżności związane są ze różni-

cowanym wpływem typu zbrojenia na parametry muru. Zbrojenie w postaci prętów powodowało znaczną redukcję modułu sprężystości, natomiast kratowniczki – redukcję odkształceń poprzecznych muru. Drugą przyczyną obserwowanych różnic jest nieuwzględnienie redukcji modułu spowodowanego narastaniem uszkodzeń, jak to ma miejsce w murach niezbrojonych serii HC, w których po uwzględnieniu $\omega=0,5$ uzyskano zadowalającą zbieżność G_{cal} z wynikami badań – rys. 8.

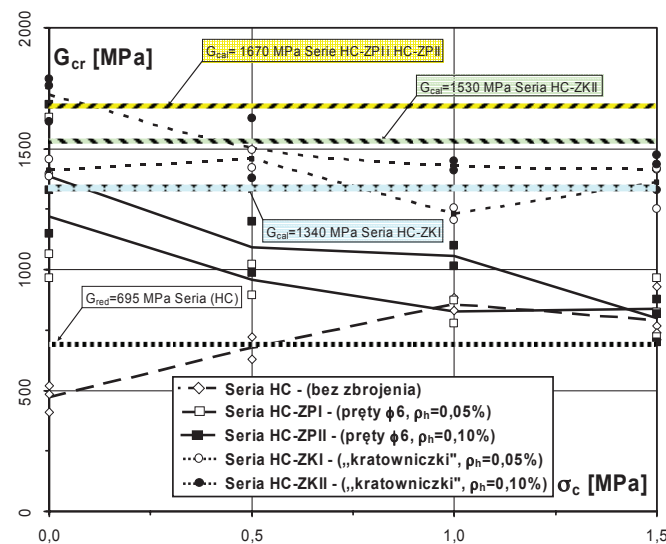
5. Podsumowanie

Stosując zbrojenie na poziomie minimalnym wg norm PN-B-03002:2007 [12] i PN-EN-1996-1-1 wynoszącym 0,1% lub mniejszym równym 0,05%, w stosunku do elementów niezbrojonych uzyskano:

- korzystny wpływ zbrojenia na badane wielkości z tym, że efektywność zbrojenia nie była proporcjonalna do procentu zbrojenia,
- wzrost wartości pionowych naprężeń ściskających σ_c powodował wzrost naprężeń rysujących τ_{cr}

Tabela 5. Wartości obliczonych modułów odkształcenia postaciowego murów zbrojonych

Seria	Wartości ilorazów wg badań Drobca [6]		$G_{cal} = \frac{\zeta \cdot E_y}{2(1 + \nu \cdot \nu_{xy})}$ [MPa]
	$\zeta = E_{yz} / E_{yN}$	$\nu = \nu_{yz} / \nu_{yN}$	
HC-ZPI	1,19	0,87	1670
HC-ZPII	1,20	1,00	1670
HC-ZKI	0,94	0,78	1340
HC-ZKII	1,07	0,70	1530

Rys. 8. Porównanie obliczonych i uzyskanych z badań wartości G

i niszczących τ_u , mała natomiast korzystny wpływ zbrojenia w stosunku do murów „świadków”,

- wpływ zbrojenia na wartości naprężeń τ_{cr} był największy w murach wyłącznie ścinanych przy $\sigma_c = 0$ i wynosił przy ($\rho_h=0,05\% \div 0,1\%$) w stosunku do elementów „świadków” 30%÷40% w ścianach z prętami i 115%÷120% w ścianach z „kratowniczkami”. Przy $\sigma_c=1,5$ MPa wpływ ten w murach z prętami okazał się nieistotny, a w murach z „kratowniczkami” wynosił 40%,
- obniżenie wartości kątów odkształcenia postaciowego – Θ_{cr} o 50% w elementach z prętami i 40% w murach z kratowniczkami (przy $\sigma_c=0$) i 20% w murach z kratowniczkami ścinanych przy $\sigma_c=1,5$ MPa,
- wzrost wartości modułów odkształcenia postaciowego G_{cr} w chwili zarysowania o ~200% w murach z prętami i o ~260%, kiedy stosowano kratowniczki (przy $\sigma_c=0$),
- również najkorzystniejszy efekt zastosowanego zbrojenia na wartość naprężeń niszczących τ_u uzyskano w modelach wyłącznie ściśkanych, wtedy w stosunku do murów bez zbrojenia wzrosły wartości τ_u i wynosiły 45% w murach z prętami oraz 100%, kiedy stosowano „kratowniczki”. W elementach ściśkanych przy $\sigma_c=1,5$ MPa zbrojonych prętami uzyskano 3÷20%, „kratowniczkami” 30% wzrost wartości naprężeń w stosunku do murów „świadków”,
- wzrost kątów deformacji postaciowej – Θ_u przy naprężeniach ściskających równych $0 < \sigma_c \leq 1,5$ MPa, a przy $\sigma_c=0$ obniżenie wartości Θ_u o 50% w murach z prętami i o 40% w murach z kratowniczkami,
- uzyskane wartości współczynnika wykorzystania zbrojenia $w < 1$ w murach z prętami i $w > 1$ w murach z „kratowniczkami”, sugerują zróżnicowanie, zależnie od typu zbrojenia, wartości „w” przyjmowanego w normach projektowania. Stwierdzono ponadto, że:

- kąty odkształcenia postaciowego – Θ_{cr} murów zbrojonych ścinanych przy $\sigma_c = 0$ były zbliżone (kratowniczki) lub 30% mniejsze (pręty) od wartości granicznej zawartej w PN-B-03002:2007 równej $\Theta_{adm} = 0,5$ mrad przyjmowanej dla murów niezbrojonych,
- wartości modułów odkształcenia postaciowego murów zbrojonych, obliczone z pominięciem stopnia uszkodzeń odbiegały od wartości uzyskanych empirycznie.

BIBLIOGRAFIA

[1] Scrivener J. C., Static Racking Tests on Concrete Masonry Walls. Designing Engineering and Construction with Masonry Product. International Conference on Masonry Structural System. Texas, Austin 1969, s. 185–191
 [2] Sanpaelesi L., Cieni P., Experimental Analysis of a Reinforced Masonry Tipology Under Static and Cyclic Loadings to be Used in Seismic Areas. Third International CIB Symposium Wall Structures. Warszawa, czerwiec 1984, Vol. II, s. 323–330
 [3] Xingzahi C., Jinguo L., Jiang X., Shear Strength of Brick Masonry with Reinforced Networks in Bed Joints Subject to Combined Actions. Proceedings of

9th International Brick / Block Masonry Conference. Berlin, October 1991, s. 458–464
 [4] Ernst M., Tests of Reinforced Masonry Walls Subjected to in-Plane Loading. Darmstadt Concrete. No. 10. 1995, s. 131–143
 [5] Jasiński R., Nośność i odkształcalność zbrojonych ścian murowych ścinanych poziomo. Rozprawa doktorska. Gliwice 2005
 [6] Jasiński R., Badania zbrojonych ścian ceglanych ścinanych poziomo. Monografia pod redakcją Mirosława Brodniewicza i Jolanty Anny Prusiel: Problemy Naukowo-Badawcze Budownictwa, tom II, Konstrukcje Budowlane i Inżynierskie. Wydawnictwo Politechniki Białostockiej, 2007, s. 339–346
 [7] Kubica J., Niezbrojone ściany murowe poddane odkształceniom postaciowym wywołanym nierównomiernymi pionowymi przemieszczeniami podłoża. Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej. Seria: Budownictwo, Z. 96. Wydawnictwo Politechniki Śląskiej. Gliwice 2003
 [8] Drobiec Ł., Analiza murów z cegły pełnej ze zbrojeniem w spoinach wspornych poddanych obciążeniom pionowym. Rozprawa doktorska. Gliwice 2004
 [9] PN-EN 845-3:2003: Specyfikacja wyrobów dodatkowych do murów. Część 3: Stalowe zbrojenie do spoin wspornych. Polski Komitet Normalizacyjny, Warszawa 2003

[10] PN-B-03340 / Az1: Konstrukcje murowe zbrojone. Projektowanie i obliczanie. Polski Komitet Normalizacyjny, Warszawa 1999
 [11] PN-EN-1996-1-1:2005 – Eurokod 6 – Projektowanie konstrukcji murowych – Część 1-1: Reguły ogólne dla zbrojonych i niezbrojonych konstrukcji murowych.
 [12] PN-B-03002:2007 Konstrukcje murowe. Projektowanie i obliczanie. Polski Komitet Normalizacyjny, Warszawa 2007
 [13] SNIP II-22-81 Строительные нормы и правила. Каменные и армокаменные конструкции. Москва 2000
 [14] GBJ-68-84 Uniform Standard for Building Structural Design. Beijing 1984
 [15] BSSC, NEHRP: Recommended Provisions for the Development of Seismic Regulations for New Buildings. Part 1. Federal Emergency Management Agency. Washington D.C. Report No. FEMA-302, 337 p. 1998
 [16] NZS 4230:1990: Code of Practice for the Design of Masonry Structures. Standard Association of New Zealand. Wellington 1990

Seminaria

styczeń-październik 2009

ENERGOOSZCZĘDNOŚĆ

- WARSZAWA
- KIELCE
- RZESZÓW
- KATOWICE
- GLIWICE

- ☛ Akty prawne, wymagania techniczne obiektów.
- ☛ Nowoczesne formy pozyskiwania energii.
- ☛ Energooszczędne materiały budowlane.
- ☛ Zarządzanie energią, paszporty energetyczne budynków.

www.infoinvest.pl

Info-Inwest Sp. z o.o.: 01-347 Warszawa, ul. Gabriela 4, lok. 1
 tel.: 0 22 664 44 44. e-mail: redakcja@infoinvest.pl